

Dějiny ošetřovatelství/Starověk

Péče o lidstvo v období starověku se liší podle lokalizace. Popisujeme ošetřovatelství v těchto oblastech: **Egypt, Indie, Čína, Řecko a Řím.**

Egypt

Představu o léčení a ošetřování nemocných si lze utvořit ze starých **papyrů**, které jsou nejcennějším zdrojem o vědění starých Egyptanů:

Papyrus káhunský

Pochází z doby 1900 let př. n. l. V současné době je uložený v University College v Londýně. Objevil ho sir William Mathew Flinders Petrie roku 1889 ve špatném stavu v troskách faraonského paláce v Káhu. Je to ucelený dokument pojednávající o *ženských chorobách*, popisuje metody pro *stanovení těhotenství*, *určení pohlaví plodu*. Je zde i část *veterinárního lékařství*.

Papyrus Smithův

Je uložen v newyorské Academy of Medicine. Roku 1862 ho získal mladý americký egyptolog Edwin Smith. Tento papyrus pochází údajně ze stejné hrobky v thébské nekropoli jako Ebersův papyrus a datuje se k době nástupu 18. dynastie. Je to kopie staršího papyru, jak naznačuje gramatická úprava textu. Celková délka je 4,68 m, šířka 33 cm a má 12 listů. Pochází z doby asi 1700 př. n. l. Jeho vznik je však podstatně starší, má se zato, že nalezený dokument je opis a originál pochází od Imhotepa, významného lékaře. Tento papyrus představuje *učebnici traumatologie* a pojednává o *chirurgické péči úrazů hlavy, nosu, brady, uší, rtů, kostí a páteře*. Každá observace nemocného staví na **přesném a neměnném plánu**: klinický popis, stanovení konečné diagnózy vyjádření ve smyslu prognózy a doporučený způsob léčby.

Papyrus Ebersův

Pochází z doby 1500 let př. n. l. Byl objeven v roce 1862 v Thébách Georgem Ebersem (1837–1898), který ho koupil od jednoho Egyptana. Papyrus má délku 20 metrů, šířku 30 cm, obsahuje 108 stránek o 20–22 řádcích. Text je datován do 9. roku vlády krále Amenhotepa I (přibližně 1550 př. Kr.). S jistotou lze říci, že jde o kopii staršího díla z období Staré říše. Obsahuje 875 různorodých receptů bez logického řazení. Pojednává o *chorobách dětských, kožních, ušních, očních, ženských*. Jsou zde i *texty motlítek k zařikávání zlých duchů*, způsobující posedlost a první zmínky o *duševních poruchách*. Jde o dosud nevýznamnější a nejdelší papyrus, uložený dnes v knihovně Lipské univerzity. Tento papyrus zmiňuje *péči* o duševně nemocné, o které bylo pečováno v chrámech pomocí různých cvičení, procházek v krásných zahradách, nemocní se také účastnili projížděk po Nilu. Běžný byl i poslech hudby, tanec, zábava.

Imhotep

Ostatní papiry

Existují další medicínské papiry – **Londýnský papyrus, Berlínský papyrus, Leydenský čarodějnický papyrus (magické formule)** a další.

Charakteristika péče v Egyptě

Podle zachovaných dokladů existovali ve Staré říši lékaři – *fyzikové*, kteří získávali vzdělání na lékařských školách. Léčba a péče o nemocné spočívala v podávání močopudných látek, projímadel, léků proti střevním parazitům. Byly aplikovány kosmetické masti. V egyptské lékárně existovaly léky používané dodnes – pelyněk, mák, ricinový olej, živočišné tuky apod. Aplikovány byly i čípky, prováděly se výplachy střev, pochvy, hojně se využívalo vykuřovadlo. Např. vykuřovalo se v době porodu, aby byly zesíleny děložní stahy rodičky. Ženy se posadily na hrnec, ve kterém byl zahřátý určitý prostředek. Lékaři si léky sami připravovali. Žádné sestry lékařům neasistovaly (literatura jejich existenci dosud nedokládá), avšak jsou doloženi „obvazovači“, ranhojiči, maséři, laičtí léčitelé.

Péče o rodící ženu

Bohaté ženy rodily ve velkém chrámu, kde byly svěřeny do péče *kněžce*. Ta měla roli *porodní báby*. Ženy rodily v podřepu na cihlách, které se používaly jako primitivní porodnické lůžko. K vyvolání porodu se vykuřovalo hroším trusem. Během porodu se prováděly různé kultovní a magické obřady. O porodech se papyrus nezmiňuje. Pravděpodobně proto, že nebyl záležitostí lékaře. Byl považován za normální součást lidského života a lékař u něj nemusel asistovat. U porodu bylo přítomno několik porodních bab. Většinou byly přítomny tři nebo čtyři ženy, které

rodiče pomáhaly. Na různých vyobrazeních je dítě během porodu znázorněno hlavičkou dolů a porozenými horními končetinami. O podvazování pupečníku v egyptské literatuře údaje chybí. Placenta se někdy uchovávala ve vysušeném stavu až do smrti jedince.

Jen některé porodní asistentky byly odborně vzdělané a měly potřebné znalosti a schopnosti, aby porod úspěšně zvládly. Toto zaměstnání bylo nečisté a nebylo vysoko ceněné. Proto mezi lékaři postrádáme v dávných dobách porodníky. K porodům byli zvaní pouze v případě komplikací. Zda-li novorozenec zemře či nikoliv, usuzovali podle síly křiku a výrazu obličeje. Kojení se věnovala velká péče. Zvláště vznešené dámy měly k dispozici několik kojných.

Děti byly v Egyptě velmi ceněny, byly považovány za dar od Boha. O děti se také starali ošetřovatelky a vychovatelé.

Hojení ran

Egyptané přispěli k mechanickým způsobům léčení poranění. Používali se **dlahy** k znehybnění poraněné končetiny a tak zabraňovali dalšímu poškození. Snažili se také přiblížit k sobě okraje rány a **sešít** je jehlou a vláknem, **fixovat** je k sobě klovatinou a proužky bavlněné tkaniny (primitivní Steristrip). Rány také „sešivali“ pomocí obřích mravenců. V tomto případě se mravenec přiložil k ráně, jejíž okraje byly přitaženy k sobě navzájem a když se mravenec zakousl, tělo bylo odkrouceno. Je doloženo několik pomocníků lékaře, kteří se starali o raněné na staveništích – přikládali dlahy na zlomené končetiny, ošetřovali kousnutí štírem, pohybovali se na staveništích a zasahovali, když bylo třeba. *Lehčí zranění* – první den se přikládal obvaz z čerstvého masa a v následujících dnech obvaz ze směsice sádla, medu a rostlinných tamponů. Poranění nadobočnicového oblouku se sešivalo Iněnou nití nebo jemnými pásky ze zvířecích střev. Zlomeniny a vykloubeniny se léčily jako dnes: nejprve se reponovaly a poté znehybnily pomocí dřevěných dlah a obinadel.

Medicínské nástroje používané starověkými Egypťany

Společenské zvyky v Egyptě

Oděv Egypťanů byl **prostý**. Vzhledem k teplému počasí neměl zvláštní význam. Prostý lid jedl 3x denně. Nejedlo se vepřové maso. To bylo považováno za nečisté. Jinak byla **strava pestrá** a vyvážená. Oblíbené byly ryby, drůbež, ale i kozí maso. Vyspělé včelařství pochází z doby nejméně před 4500 lety př.n.l. Jako sladidlo se kromě medu používaly i fíky, datle, rozinky. Cukrová třtina se pěstovala v Indii v prehistorické době a cukr začali rafinovat v Benátkách v 15. století. Med byl nejdůležitějším sladidlem ve všech dávných civilizacích.

Hygienická péče

V některých domácnostech existovaly **koupelny** a **toalety se splachováním**. Avšak odpadní vody z domů tekly uprostřed ulice. V Egyptě se dbalo na hygienické předpisy a obyvatelé důkladně pečovali o své tělo. Myli se dvakrát denně a před jídlem. Mýdlo neznali. Pokožku si čistili oleji či pískem a natírali mastmi. Většina prostých Egypťanů nepoznala nikdy koupelnu. Zuby si čistili dřevěnými tyčinkami a žvýkali kuličky z myrhy. Tímto způsobem byl odstraněn zápach z úst. Vlasy nosili krátké, aby se v nich neusazoval hmyz. Egypťané je natírali vonnými mastmi a oleji. Ženská kosmetika představovala vysoký stupeň dokonalosti. Známé byly i recepty proti padání vlasů. Egypťané si čistili chrup pomocí **dřevěných kartáčků**.

Úpadek péče o nemocné

S příchodem Nové říše dochází k úpadku prosperující otrokářské společnosti a mizí v péči o nemocné primitivně vědecká složka, na její místo nastupují pověry, víra v nadpřirozené síly a demony. Lékaři – fyzikové jsou nahrazováni **kněžími** – zaříkavači. Svě místo získává **exorcismus**. Je doloženo i podávání léků obsahujících zvířecí výkaly. V Egyptě existovala představa, že nemoci způsobí jiná bytost (démon, duch, červ) a ta vnikne do lidského těla. Pomocí těchto „léků“ (ať se nám to z našeho pohledu zdá být jakkoliv absurdní) měl být vyvolán odpor k lidskému tělu a bytost měla tělo člověka opustit.

Pozn.: **Imhotep** (kolem roku 2900 př. n. l.) představuje významnou postavu egyptských dějin. Působil jako lékař, válečný chirurg, dvorní ministr faraóna Džoséra, i jako architekt. Je autorem stupňovité pyramidy v Sakkáře. Později byl povýšen na boha lékařství, byl nazýván lékař bohů a lidí.

Indie

V povodí řeky Indu kolem poloviny 3. tisíciletí př.n.l. vznikla **nejstarší vyspělá civilizace** zvaná **harappská** (podle naleziště Harappy). O léčení a péči o nemocné víme z knih zvaných **Védy - knihy vědění**. Např. **Ajurvěda** byla kniha o dlouhém životě. Zmiňuje se o tom, jak léčit a jak si udržet zdraví. Tehdejší anatomické znalosti byly chabé, i když bylo dovoleno pitvat. Pitvy byly prováděny macerací, tj. mrtvá těla byla máčena v protékající vodě a byl popisován rozklad a postup macerace. Péče o nemocné byla těsně spjata s náboženstvím.

Příčiny nemocí

Život člověka byl podmíněn existencí tří látek – **vzduch, krev, hlen**. Jejich narušená rovnováha způsobuje tělesnou nemoc. Ta vzniká také i jako důsledek za hříchů spáchané v dřívějším životě.

Duševní nemoci

Způsobovaly je **nadpřirozené síly** – zlí duchové a démoni, kteří když jsou rozezleni, vstoupí do těla člověka, aby posedli jeho rozum. Péče o nemocného spočívala v aplikaci různých rostlin (česnek, puškovec, zázvor, konopí) či nerostných látek (kamenec, sirník železa). Bylo známo asi 700 léčivých přípravků ve formě odvarů, obkladů, mastí, klysmat...

Chirurgická péče

Chirurgie byla ve staré Indii skutečně na **vysoké úrovni**. Z této doby známe amputace, plastické operace uší, rtů, nosu. Indové zavedli císařský řez a porodnické obraty plodu. Chirurgické nástroje doznaly značnou dokonalost, bylo jich asi 120 – sondy, trokary, skalpely, magnety k odstraňování kovových těles.

Hygiena

V Indii se dbalo na **čistotu** nádob, těla, zuby se čistily speciálními kartáčky a prášky. Zbytky jídel a jiné nečistoty se musely podle zákonů odnášet daleko mimo příbytky. Tato pravidla byla plně závazná zejména pro příslušníky vyšších tříd. Také byl kladen důraz na **správný styl života**. Preferovalo se cvičení, které zabraňovalo otylosti. Stejně tak i správnou výživou se předcházelo mnoha nemocím.

Ve sbírce lékařského vědění je zmínka: „*Lékař, lék, ošetřovatel, nemocný jsou čtyři činitelé, má-li být léčení úspěšné, musí mít každý čtyři vlastnosti: ošetřovatel má být oddaný, čistý, dovedný, vzdělaný...*“

Čína

V třetím tisíciletí př. n. l. se začal vytvářet první státní útvar s vyspělou kulturou i na území Číny v povodí řeky Chuang-che. Vliv kultismu nehrál podstatnou roli, mnoho tedy neovlivnil staročínskou péči o nemocné. Ta se opírala o **přírodní léčitelství** a využívání léčivých rostlin. Anatomické poznatky byly dost chudé, pitvy se neprováděly. **Kněží** byli povoláni léčit a uzdravovat nemocné, neboť jen oni znají tajemná přání bohů a jsou prostředníky mezi nimi a člověkem.

Číňané uznávali dva principy

- **jin, ženský princip** – smrt, tma, slabost, zima, měkkost
- **jang, mužský princip** – život, slunce, nebe, světlo, síla, teplo, tvrdost

Nemoci vznikají při disharmonii těchto dvou principů. Když převládal **jang**, vznikla nemoc ze zvýšené funkce orgánů. Převahou **jin** vznikla nemoc ze snížené funkce tělesných orgánů. Z toho vycházela i **léčba** – horečka se léčila ochlazováním.

Svéraznou vyšetřovací metodou byla **palpace tepu**. Číňané znali a rozpoznávali více než 150 druhů tepu, každý byl specifický pro určité onemocnění. Pro stanovení diagnózy byl důležitý i **jazyk** a všechny **tělesné otvory** (ústa, nos, uši).

Péče o nemocného spočívala v podávání

- **rostlinných léků** – projímadla, dávidla ...
- **nerostných léků** – arzen, železo ...

Speciální metodou byla **akupunktura**, tedy zabodávání jehel do životně důležitých bodů těla. Bylo jich 360. Po vpichu do těchto bodů mělo dojít k odstranění závary v průtoku energie tělem. **Moxa (moxibusce)** je pálení těla nemocného hořícími větvičkami léčivých rostlin a bylin. Byl zaveden **první profylaktický zásah** – vtírání prášku ze strupů neštovic do nosu zdravým dětem.

Přísná hygienická pravidla ve staré Číně vycházela z toho, že nemoc vniká do těla ústy. Pravidla ukládala pravidelnost v práci, odpočinku, spánku, jídle. Ve všech byla doporučena střídmost. Podle názorů v této době byl člověk odpovědný za své zdraví nejen sobě, ale i celé společnosti.

Řecko

Péče o nemocného v období starého Řecka měla nemalý vliv na rozvoj léčení a ošetřování v evropských zemích. Vrcholné období péče o nemocné lze zaznamenat v době 5.–3. století př. n. l. Kořeny péče o nemocné mají do značné míry původ v bohaté řecké mytologii.

Asklépios

Asklépios (12. st. př. n. l.) byl považován za **boha lékařství**. Dovedl vyléčit všechny nemoci i křísit mrtvé, a poněvadž nikdo neumíral, Zeus jej usmrtil bleskem. V mýtu byl spojen s bohem Apollónem, který dal svého syna Asklépie na výchovu Kentauru Cheirónovi, u něhož se Asklépios naučil lékařskému umění. Asklépiovi synové Macháón a Podaleirios byli slavní lékaři Achájů před Trójou. Jeho dcerou byla bohyně zdraví Hygieia. Jeho dcery Hygieia, Meditrine a Panakeia symbolizovaly jednotlivé stránky zdraví: čistotu, léčení a hojení. Syn Telesforos představoval síly uzdravení.

Bývá zobrazován jako vousatý muž se psem a holí ovínutou hadem. Jeden had symbolizuje jednu cestu k vyléčení. Tento symbol najdeme dodnes u lékařů, lékáren a nemocnic.

Asklepios zřizoval při některých chrámech pro nemocné **útulky - asklepiony**. Zde byli nemocní léčeni. Při příchodu byl nemocný vykoupán, namazán, potom mohl vstoupit do dlouhé kolonády zvané **abaton**. Pečlivě se dbalo o spánek, koupele, masáže těla, tělesná cvičení. Nemocní též dodržovali dietu. Pozornost byla věnována psychické léčbě, která spočívala v poslechu písní nebo návštěvě divadelního představení. Součástí chrámů byla i **divadla**. Asklepiony byly budovány v krásné přírodě, kde se nacházely přírodní prameny vody. Péče proto spíše připomínala péči balneologickou.

Ošetřování nemocných bylo v rukou privilegovaných **kněží**. Spočívalo v sugestivním působení na nemocné, kteří měli věřit v léčivou moc Asklepie. Asklepios se nemocným během spánku zjevoval ve snu. Nemocného buď uzdravil nebo mu dal rady, jak si má počínat, aby se zbavil svých neduhů.

Hippokrates

Hippokrates (460–377 př.n.l.) byl **největší lékař** antické řecké kultury a zakladatel vědeckého lékařství. Narodil se na ostrově Kós. Žil v době, kdy ve Starém Řecku nastal rozkvět věd a umění. V lékařství dochází k úpadku vlivu kultu. Pokrok vědeckého lékařského myšlení nachází oporu ve dvou školách existujících na ostrově Kós a Knidos. Knidská škola preferovala zaměřit pozornost pouze na nemoc, člověka si nevšímal. Byla méně úspěšná než Kóská. Hippokrates vyšel ze školy na Kosu. Jeho otec, Hérakleitos, zde vyučoval lékařskému umění. Matka Fenareta byla porodní bába.

Svou koncepcí medicíny **zamítal mystické, náboženské a nevědecké představy** o člověku a zdraví. Příčinu nehledal v nadpřirozených silách, nýbrž ve **vnitřních** – humorálních podmínkách lidského života a v **zevních** podmínkách – ve vlivech okolí. Kladl důraz na správné stanovení diagnózy, na individuální léčení a individuální přístup k nemocnému. Je třeba léčit celého člověka, nejenom nemoc.

Podle Hippokrata působí v těle čtyři základní šťávy – **hlen, krev, žlutá žluč, černá žluč**, které určují temperament člověka. Šťávy jsou neustále doplňovány potravou. Musí být v rovnováze a to kvalitativně i kvantitativně. Jsou-li v nerovnováze a zaplaví mozek, vznikají duševní a jiné poruchy. Péče o nemocného pak spočívá v **odstranění nadbytečného množství šťávy**, které spočívalo v pouštění žilou, podávání projímadel či dávivých přípravků. Mezi projímadla zahrnoval *meloun, zelí, ricinus*. Močopudné látky představovaly *petržel, fenykl, celer, chřest, česnek, cibule*.

Uspávacími látkami byly rulík, mandragora, zaschlá šťáva z makovic (opium = řecky šťáva). Navíc se opium používalo při kouřových obřadech v chrámech, ale i jako opojného prostředku při orgiích a pitkách.

Galénos (řecký lékař působící v Římě) později považoval *opium* za nejsilnější lék, který však mohl představovat pro nemocného značné nebezpečí. Při předávkování může způsobit smrt. Další léčbou, kterou preferoval byl tělocvik, houpání na visuté posteli a procházky – to vše vedlo k uklidnění mysli.

Hippokrates popsal **delirantní stavy** a **poruchy paměti** v průběhu TBC, malárie, dyzentérie. Dalšími způsoby péče o nemocné bylo používání **teplých zábalů**, které měly vyvolat pocení. Zábaly byly připravovány z ječné mouky s vínem a olejem.

Po smrti Hippokratově dochází asi na 300 let ke **stagnaci** ve státě, ale i v medicíně a péči o nemocné. Lékařství se věnovali výhradně muži. Ženy se uplatnily jako porodní báby. V Řecku záleželo na tom, zda se narodí chlapec nebo děvče. Řekové byli velcí válečníci, proto měli zájem na tom, aby se rodilo dostatek chlapců, dívka nebyla tolik žádaná. Odkládání novorozeňat ženského pohlaví či dokonce jejich usmrcování patřilo k běžným zákrokům porodní báby. Dostupné prameny neuvádí žádné doklady o ošetřovatelkách kromě porodních bab.

Hygiena ve městech

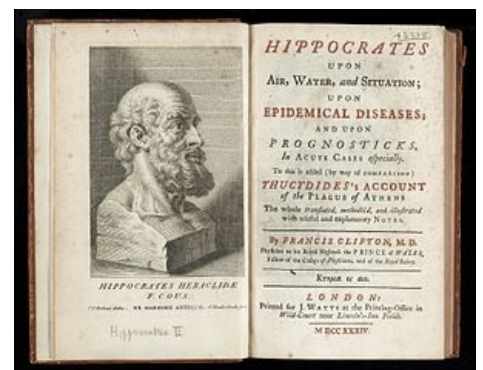
Podobně jako v jiných starověkých civilizacích nebyla komunální hygiena všude na **vysoké úrovni**. Řecká města neměla vodárny a vodovodů bylo málo. Splašky se vylévají na ulici z oken nebo ode dveří do otevřené kanalizace uprostřed ulice. Kanalizace s podzemními trubkami se začíná objevovat postupně od 5. do 2. století př. n. l.. Latríny dlouho neexistovaly. Používaly se nočníky, které se vylévaly na ulici nebo do přírody. Epidemie ve starém Řecku nebyly zvláštností.

Osobní hygiena

Bylo možné se koupat v četných **kašnách**, ovšem nebylo dovoleno koupat se v nádržkách zachycující vodu (prevence infekce). V 6. století bylo koupání v kašně časté, v 5. století již bylo výjimečné, protože lidé dávali přednost lázni doma. **Koupelny** byly sice skromné, ale byly vybaveny umyvadly na koupání nohou. Jiná umyvadla, na vysokých nožkách, byla určena pro mytí rukou. Povinnost mýt si ruce před jídlem byla v Řecku samozřejmostí.

Asklépios

Busta znázorňující Hippokrata a titulní strana jeho práce

Budovy veřejných **lázní** se rozvíjejí zejména ve 4. století př. n. l. Protože jsou lázně vytápěné, zdržují se zde chudší lidé, aby se ohřáli. Některé sály byly vyhrazeny pouze ženám. Řecké lázně však nelze srovnávat s římskými termálními lázněmi. Mýdlo staří Řekové neznali. Někteří se třeli pískem, Athéňané používali místo mýdla sodu.

Jídlo

Řekové jedli **tříkrát denně**. Snídaně byla lehká, oběd byl jednoduchý a lehký. Nejpečlivěji připravený pokrm byla večeře. Obvyklý jídelníček byl vegetariánský a skromný – mnoho ovoce, luštěniny, sýry a další mléčné výrobky. Masa jedli prostí obyvatelé málo, protože to byla, kromě vepřového masa, drahá potravina. Více se jedlo rybí maso než maso savců. Řekové si mnoho nepotrpěli na okázalé hostiny. Neměli k tomu ani prostředky, ani mnoho chuti. Jediným přepychem bývalo víno.

Řím

Do příchodu řeckých lékařů do Říma ve 2. st. př.n.l. měla péče o choré nevědecký charakter. Římané se věnovali zejména **problémům vojenským, státnickým a stavitelským**. Starosti s nemocnými si nepřipouštěli. Proto péče o nemocné nebyla na takové úrovni, jako v dalších starověkých civilizacích. V Římě působilo mnoho cizích lékařů, nejprve z Řecka, později i z Alexandrie. Někteří z nich byli váleční zajatci. Až v prvním století n. l. se Řím začíná zevrubně věnovat péči o nemocné občany. Do příchodu prvních řeckých lékařů si Římané vysvětlovali příčinu nemocí v **hněvu božím**. Proto také péče o nemocného spočívala v usmířování bohů náboženskými obřady, oběťmi a modlitbami. Římané zakládali **nemocnice - valetudinaria** (z latinského valetudo = zdraví). Nejprve byly určeny pro otroky, později pro nemocné obyvatele a raněné vojáky.

V Římě, stejně jako v Řecku se ženy uplatňovaly pouze jako porodní báby. **Galénos** dokládá existenci jakési Originey, která dokázala připravovat léky proti kašli a žaludečním potížím. Podle **Sorana**, římského lékaře, měla být porodní bába ženou gramotnou, duchaplnou, pracovitou, počestnou a bez smyslových vad. Měla mít zdravé končetiny, silné tělo a dlouhé štíhlé prsty s krátkými nehty. Povaha porodní báby je klidná, bez předsudků, nemá být chtivá peněz, aby neposkytovala za peníze látky, které vyvolají potrat.

Péče o vojáky

Pro své neustálé vojenské výboje museli Římané (stejně jako ostatní civilizace) vypracovat dokonalou péči o raněné vojáky. Byly zakládány **vojenské lazarety**. Součástí byly i **lázně** s propracovanou kanalizací. V bitvách bylo k dispozici vždy několik lékařů a ranhojičů, aby mohli ihned raněným pomoci.

Hygiena

Komunální hygiena a péče o tělo měly daleko vyšší úroveň než v Řecku. **Vodovod, koupelna a kanalizace** byly téměř v každém domě. **Zákony dvanácti desek** (platné od 5. století př. n. l.) věnovaly pozornost pohřbívání zemřelých těl, zakazovaly pohřbívání uvnitř města, duševně nemocní měli mít svého poručníka, nařizovaly císařský řez u zemřelé rodičky. Na počátku 3. století n. l. jsou zakládány první **lázně**.

Jakési prvopočátky **karantény** je možné datovat do 3. století př. n. l., kdy byli nemocní morem odděleni od zdravých, aby nedošlo k šíření nákazy. V pozdější době byla zakládána **leprosálie** pro nemocné s leprou.

Asklepiades

Prvním opravdu úspěšným lékařem v Římě byl **Asklepiades** (124–56 př.n.l.),(124–40 př.n.l.). Byl to velmi vzdělaný řecký lékař, který studoval v Alexandrii a v Athénách. Do Říma přišel nejpozději r. 91 př. n. l. Jeho lékařské metody byly úspěšné a hlavně příjemné, proto brzy získal věhlas. Odmítal hippokratovskou humorální teorii a byl přívržencem Epikúrovy filosofie a Démokritovy nauky o atomismu. Asklépiadés spojil jejich filosofické názory se svými odbornými znalostmi a tvrdil, že zdraví člověka je podmíněno ustavičným pohybem pevných hmotných částíček atomů, ze kterých je tělo složeno. Ve své péči o nemocného se zaměřuje na **pocení, omývání a koupele**. Byl přívržencem veřejných lázní a tělesných cvičení. Při péči o duševně nemocné odmítal pouštění žilou. Preferoval sprchy, koupání, masáže, cvičení, houpání na visuté posteli, stálé zaměstnávání nemocného, změnu životosprávy, dietu. Jeho lékařská zásada zněla citó, tutó, iucunde – rychle, bezpečně/jistě, příjemně. Asklépiadés také propagoval léčebné účinky vína a kladl důraz na dostatečnou rekonvalescenci. Učil, že dobrý lékař má pro každou nemoc umět pohotově určit dvojí či trojí druh léku. Byl prý i zdatným chirurgem, o čemž svědčí to, že mu jeho následovníky bylo připisováno první provedení tracheotomie (otevření průdušnice prováděné při neprůchodnosti horních cest dýchacích).

Galénos

Galénos (130–200 n.l.) byl lékař pocházející z Řecka. Narodil se v Pergamu (dnes Bergama v Turecku). Působil jako dvorní lékař Marka Aurelia. Byl to **nejslavnější římský lékař**. Traduje se o něm, že byl rozporuplnou osobností – neoblíben u kolegů, domýšlivý na svou slávu a chamtivý. Avšak Galénos byl taktéž velmi prozíravý, chytrý a pracovitý. Napsal 600 traktátů, z nich čerpala středověká medicína. Zastával přírodní terapii, tj. **léčení založené na teorii protikladů** – např. u horečky podávat studené obklady.

Odkazy

Související články

- Dějiny ošetřovatelství
- Dějiny ošetřovatelství/Pravěk
- Dějiny ošetřovatelství/Středověk
- Dějiny ošetřovatelství/Novověk
- Dějiny ošetřovatelství/19. století

Externí odkazy

- Historie ošetřovatelství (<http://mefanet.lfp.cuni.cz/clanky.php?aid=17>)

Použitá literatura

- RŮŽIČKA, R.. *Medicína dávných civilizací*. 1. vydání. Olomouc : Poznání, 2004. ISBN 80-86606-18-X.
- DUINOVÁ, N. a J. SUTGLIFFOVÁ. *Historie medicíny od pravěku do roku 2020*. 1. vydání. Praha : Slovart, 1997. ISBN 80-85871-04-1.
- JUNAS, J.. *Průkopníci medicíny*. 1. vydání. Praha : Avicenum, 1977.
- RŮŽIČKA, R.. *Medicína dávných civilizací*. 1. vydání. Olomouc : Poznání, 2004. ISBN 80-86606-18-X.
- SVOBODNÝ, P. a L. HLAVÁČKOVÁ. *Dějiny lékařství v českých zemích*. 1. vydání. Praha : Triton, 2004. ISBN 80-7254-424-1.